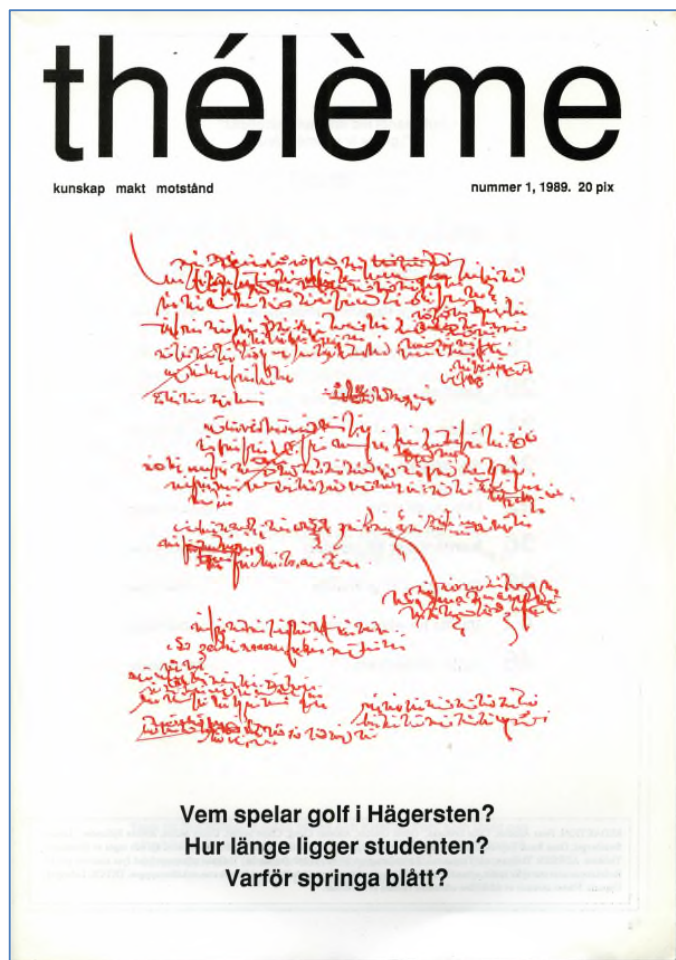

FAKSIMIL

Donald Broady, Mikael Palme & Erik Tängerstad,
"Karriärfältet högskolan", *Thélème*, nr 1 1989, pp. 36–38.

[E.T. från redaktionen för *Thélème* samtalar med D.B och M.P.]

thélème

kunskap makt motstånd

nummer 1, 1989. 20 pix

[Handwritten text in red ink, appearing as a dense, illegible scribble. The text is written in a cursive style and covers most of the page's content area.]

**Vem spelar golf i Hägersten?
Hur länge ligger studenten?
Varför springa blått?**

KARRIARFÄLT

Donald Broady och Mikael Palme skriver den svenska högskolans interna samtidshistoria. De ritar sociala kartor över det utforskade landskap som heter den svenska högskolevärlden. Metoderna har de hämtat från den franske sociologen Pierre Bourdieu och hans forskargrupp.

AV ERIK TÄNGERSTAD

Solen sken när jag klev in i Svenska dagbladets tidningsskrupa på Kungsholmen. På nionde våningen ligger Lärarhögskolan och dit förde mig hissen. Jag hade stämt möte med Donald Broady och Mikael Palme, forskare med högskolan som studieobjekt. Sedan ett par år tillbaka leder de båda Universitets- och Högskoleämbetets (UHÄ:s) projekt Högskolefältet i Sverige.

Vadå högskolefältet? frågar jag när jag kliver in i deras belamrade arbetsrum.

- Tidigare har man i Sverige uteslutande studerat de olika högskolorna och universiteten var för sig, svarar Donald Broady. Det vi undersöker är de olika skolornas och utbildningarnas relationer i förhållande till varandra. Tekniska högskolan bildar t ex toppen av en hierarki inom den tekniska utbildningen i Sverige. Man kan också konstatera att det är en enorm statusskillnad mellan att läsa ekonomi vid Handelshögskolan i Stockholm och samma ämne i, låt oss säga Karlstad, fortsätter han.

- Det vi försöker göra är att rita sociala kartor över det

utforskade landskap som den svenska högskolevärlden utgör, tillägger Mikael Palme.

Metoderna för detta karteringsarbete är hämtade från Frankrike, närmare bestämt från den franske sociologen Pierre Bourdieu och dennes forskargrupp. Sedan många år tillbaka samarbetar Broady och Palme nära med denna grupp. Ett centralt begrepp hos Bourdieu är "symboliskt kapital".

- Symboliskt kapital är det som erkänns, det som tillerkänns värde och åtnjuter förtroende, säger Donald Broady.

Detta betyder att det som är värdefullt inom vissa grupper, t ex stor kännedom om opera och annan "finkultur", kan vara så gott som värdelöst vetande inom andra grupper. Bourdieu har själv beskrivit begreppet så här: "Kapitalet är ett socialt förhållande, dvs en social energi som varken existerar eller producerar sina effekter annat än inom det fält där det produceras och reproduceras."

- En hypotes som vi laborerar med är att det här i landet finns en sorts kapital som huvudsakligen saknas i Frankrike, fortsätter Broady. Denna företeelse kallar vi organisations kapital, dvs den typ av tillgång som bereder tillträde till den centrala statliga administrationen, till fackföreningsrörelsens toppskikt och till det politiska livets översta spektrum. Denna typ av kapital förvärvar man genom föreningsvana. Det gäller att skaffa sig sittfläsk, sammanträdesvana och förmåga att kunna tala inför människor. Kort sagt, att lära sig representera medlemmar.

- Denna typ av kapital saknas väl inte i Frankrike, säger Palme. men i Sverige är det såpass mycket viktigare. Det är påfallande att det finns viktiga eliter i det här landet som upprätthålls av personer som varken har något större kulturellt eller ekonomiskt kapital. Vad de har är just organisations kapitalet och närheten till det politiska fältet.

- Om man ser på svenska politiker så visar det sig att de ofta har bedrivit universitetsstudier, berättar Broady, men att studietiden i stort sett fungerade som ett sätt att legitimera politiskt arbete. Det är inte ovanligt att studierna avbryts pga förtroendeuppdrag eller liknande.

TET

- Man skulle kunna tänka sig att man gör en undersökning av hur många det är inom statsapparaten som har avbrutna statsvetenskapliga eller juridiska studier bakom sig, föreslår Palme.

Men, invänder jag, detta är ju endast hypoteser. Hur testar ni dem?

- Vi utgår från två sorters material, berättar Palme. Dels statistiskt, vi har UHÅ:s och folkbokföringens uppgifter på alla som studerade på linjer åren 1978, 1981 och 1984. Dels riktade intervjuer till speciella grupper.

Statistiken används för att göra s k korrespondansanalyser. Man tar fasta på dimensioner i materialet, t ex föräldrarnas yrke, vald utbildning, kön, ålder osv. Genom att sammanställa två av dessa dimensioner skapas ett grafiskt mönster, en social karta. Dessa mönster fungerar sedan som forskarens redskap vid tolkningen av studieobjektet.

- Det är viktigt att man inte betraktar dessa mönster som färdiga tolkningar, slår Palme fast. Återgivandet av ett tvådimensionellt mönster kan dölja skillnader som ligger latent i den tredje, fjärde eller femte dimensionen. Fördelen med statistiken är att den på ett bra sätt avslöjar förutfattade meningar och skapar en grund för nya hypoteser, fortsätter han.

- Om man tar högstatusyrken som jurister, företagsledare, högre tjänstemän, läkare och universitetslärare som en dimension och privat pol kontra offentlig pol som en andra dimension, börjar Broady exemplifiera. Då visar det sig att barn till dem som står den privata polen nära, dvs jurister, företagsledare och högre tjänstemän är överrepresenterade på Handelshögskolan i Stockholm. Barn till dem som står nära den offentliga polen, som läkare och universitetslärare är däremot överrepresenterade på Biologlinjen i Uppsala. Att Handelshögskolan skulle fungera som en elitskola är ingen överraskning, men att även Biologlinjen i Uppsala skulle fungera som en liknande elitskola var inte riktigt lika väntat, säger han vidare.

- Och om man från det här perspektivet tittar på de konstnärliga utbildningarna inom högskolan, fortsätter

Palme, visar det sig att dessa ligger mycket nära den privata polen. Sett på det här viset ligger konstutbildningarna mycket nära ekonomiutbildningarna. Det kommer sig av att många som läser på konstskolorna är döttrar till företagsledare. Samtidigt går påfallande få barn från läkare och universitetslärare på sådana utbildningar. Skulle man däremot anlägga en tredje dimension till detta visar det sig att avståndet mellan konst och ekonomi är stort. För den enskilde står inte valet mellan Handelshögskolan och Konstakademien.

- Samtidigt kan man konstatera att avståndet till kulturen är långt för de grupper som befinner sig långt ner socialt. Dels är det för dessa grupper ofta obegripligt vad man ska ha konsten till, dels saknar de det kulturella kapital som krävs för inträde till det kulturella fältet.

- Detta kan jämföras med maskinteknik på Tekniska högskolan. Där går väldigt många barn till yrkesutbildade arbetare, säger Broady.

Men om det nu är på det viset kan man ju fråga sig ifall denna situation kommer att bestå. Eller är det möjligen så att vi befinner oss i en förändring över tid?

- Vårt material tyder på att mönstren inom högskolan ligger ganska fast, menar Palme.

- Den stora förändringen under senare år består främst i kvinnornas inträde i högskolan, fyller Broady i. Idag dominerar kvinnorna nummerärt högskolan, även den traditionella del som tidigare fordrade studentexamen. Men om man sedan går in och betraktar var det är som kvinnorna blivit fler, upptäcker man att männen ständigt gått in och tagit de mer särskiljande och profitabla linjerna, varianterna och specialiseringarna inom de olika områdena, tillägger han.

Det Broady nu sade fick mig att tänka på en manlig jurist jag träffat en gång. Denne hade blivit seriöst orolig därför att det var så många tjejer som läste på juristlinjen. Han var helt enkelt rädd för att juridiken höll på att bli ett låglöneområde.

- Hans oro var inte helt grundlös, kommenterar Broady

HÖGSKOLAN

när han hör detta.

- Här måste jag skjuta in en sak, säger då Palme. När man talar om jämlikhet eller utveckling i allmänhet är det vanligt att man lägger till något i stil med: "att det ännu ska vara så". Precis som om man utgår från att det är något som är på väg att försvinna och att det finns ett på förhand fastställt mål som utvecklingen är på väg emot. Det är viktigt att påpeka att det ständigt är fråga om en strid om utbildningsresurser, examina och examinas värde. Denna strid är aldrig på förhand avgjord. Det är ju trots allt människors hela livsansträngningar det handlar om. Och ingenting är gratis på något vis.

Jo, tänker jag, det är ju förstås riktigt. Man satsar ju sitt liv och det är klart att man vill få ut det bästa möjliga av alltsammans. Men är det ändå inte så att det i grund och botten också finns en annan motivation för att läsa vid ett universitet?

- Det där tror jag inte på, klipper Broady av, och kommer istället med en motfråga. Är det inte så att du nu talar om håller på att förbereda sig inför mycket speciella fält inom samhället, nämligen journalistik, kulturproduktion och liknande?

Nja, jag tror nog ändå att det finns två helt olika motivationer för att studera. Jag har träffat folk som praktiskt taget kräver att de på förhand ska få veta vad de ska kunna när kursen är slut, ungefär som ett slags VDN-märkning av kunskapsintaget. Samtidigt finns det ju andra (som jag själv, intalar jag mig) som försöker läsa efter eget huvud i egna banor.

- Vårt problem är, säger Palme med en något försiktig dragning på orden, att det du nu säger är något man ofta säger när man går på kulturella utbildningar. Det är ett av de mer hållbara resultaten av våra intervjuer att man då ser sig själv som en unik och originell person med en personlighetsutveckling som tillfredställs av studierna. Ett vanligt uttalande från denna typ av studenter är att de ser andra studenter som strömlinjeformade.

- När jag för något år sedan gjorde intervjuer på journalishögskolan, fortsätter han, var studenterna där upprörda över att någon föreslagit att man skulle skaffa skoltröjor. Detta sågs av de allra flesta studenterna som höjden av anpassning och konformitet. Gruppens protest kan ses som ett utslag av avsky mot det man inte ville vara, nämligen en i gruppen.

Jaha, där fick jag.

Efter intervjun vandrade jag långsamt genom korridoren. Under hissfärden kan jag inte låta bli att fråga mig var någonstans i detta högskolefält jag befinner mig. Ja, var i högskolefältet befinner vi oss?

Stodden 11/10-89

Hej Donald!

Nu är den klar, bildningen
jag talade om förut.

Sänder varmt ex till
dig och Mikael.

Hoppas ni gillar den.

Lev väl!

Vänliga hälsningar från
Thelmes red genom Erik
Tängersbäck